Alternatieve benaderingen van de intellectuele eigendom in de strijd tegen Covid-19

29 mei 2020, 02:00

Benoit Olbrechts

Er worden verschillende initiatieven genomen om de innovatie in de strijd tegen het coronavirus te stimuleren: dwanglicenties, tijdelijke gratis licenties, nieuwe benaderingen in bedrijven, universiteiten, octrooibureaus,…

Intellectuele eigendom kan een obstakel vormen in de strijd tegen de Covid-19-pandemie. Sommige bedrijven hebben dan ook al acties ondernomen om hun monopolies te verdedigen. Maar ze krijgen zware kritiek te verduren, en de meeste hebben onder de druk van het publiek, waar politici gretig op inspelen, een stap terug gezet. Sommigen hebben uiteindelijk beslist om gratis licenties te verlenen voor het gebruik van hun octrooien, verzaakt aan hun exclusiviteit en soms zelfs gepatenteerde geneesmiddelen of apparatuur weggeschonken.

Dwanglicenties

Gezien de ernst van de huidige gezondheidscrisis en de toenemende economische druk staat de kwestie van verplichte octrooilicenties in een aantal landen ter discussie. De meeste ervan (156) bevatten al wettelijke bepalingen in die zin, maar er worden nu inspanningen geleverd om deze instrumenten te verfijnen en buitengewone maatregelen te treffen die beter geschikt zijn om 'een uiterst dringende omstandigheid' te bestrijden.

Open COVID Pledge

Een van de nieuwe benaderingen is de Open COVID Pledge: octrooihouders verbinden zich ertoe hun patenten ter beschikking te stellen van anderen, via gratis licenties om bij te dragen tot de ontwikkeling van diagnoses, vaccins, geneesmiddelen, medische voorzieningen en apparatuur om Covid-19 te bestrijden. Zo heeft met name Intel beloofd meer dan 72.000 octrooien ter beschikking te stellen van onderzoekers.

De licenties, die zonder enige tegenprestatie voor de eigenaars worden verleend, zijn tijdelijk en gelden slechts tot één jaar na de afkondiging van de pandemie door de Wereldgezondheidsorganisatie.

Veel organisaties zoals Amazon, Microsoft, Facebook, HP, Uber en IBM hebben de belofteverklaring al ondertekend. Fujitsu zet de toegang tot zijn portefeuille van 40.000 octrooien en ontwerpen open voor alle ontwikkelingswerk in behandelingen en vaccins. Tot nog toe hebben bedrijven in de biotech- en farmasector zich echter niet bij deze aanpak aangesloten, blijkbaar

omdat de voorgestelde licentie niet geschikt zou zijn voor het domein van de biowetenschappen.

Initiatieven van bedrijven die octrooihouders zijn

Geleidelijk aan worden onafhankelijke initiatieven ondernomen om de intellectuele-eigendomsportfolio's open te stellen. Zo heeft met name AbbVie verklaard dat het in het kader van een mogelijke behandeling voor Covid-19 geen rechten claimt op de formuleringen voor zijn hiv-geneesmiddelen lopinavir/ritonavir.
Novartis verbindt zich ertoe niet-exclusieve licenties aan te bieden voor zijn producten op basis van hydroxychloroquine, een ander kandidaat-geneesmiddel voor de behandeling van het virus.
Johnson & Johnson heeft bekendgemaakt dat het vaccin waaraan het werkt, betaalbaar zou zijn en zonder winstoogmerk beschikbaar zou worden gesteld voor het publiek bij noodgevallen in het kader van een pandemie.

Een vijftiental grote bedrijven (Novartis, Eisai, Eli Lilly, Gilead, GlaxoSmith, Pfizer, Sanofi, Merck KGaA) hebben ermee ingestemd bepaalde bedrijfseigen gegevens te delen in het kader van hun deelname aan het initiatief 'Covid-19 Therapeutics Accelerator'. Dit initiatief werd opgezet door de Gates Foundation, Wellcome Trust en Mastercard en strekt tot doel de samenwerking bij de ontwikkeling van geneesmiddelen en vaccins ter bestrijding van de pandemie te bevorderen.

Medtronic heeft de intellectuele eigendom rond zijn beademingstoestel, dat wereldwijd wordt verkocht, ter beschikking gesteld: het gaat dan om de handleidingen, ontwerpen, productiedocumenten, schema's en binnenkort ook de broncode.

BioMérieux heeft zijn knowhow gedeeld met het Canadese National Microbiology Lab. om reagentia voor diagnostische tests te kunnen produceren.

Partnerschapsovereenkomsten met en tussen universiteiten

Academische instellingen staan in de frontlinie in de strijd om medicijnen, vaccins en medische voorzieningen tegen Covid-19 te ontwikkelen. Zij hebben zich opengesteld voor het delen van de kennis via snelle, niet-exclusieve en rechtenvrije licentieovereenkomsten. Zo hebben het MIT en de universiteiten van Harvard, Stanford en Yale een 'Covid-19 Technology Access Framework' opgezet dat door verschillende academische instellingen in de Verenigde Staten is ondertekend.
Andere onderzoeksorganisaties hebben hun eigen ontwikkelingsovereenkomsten ontwikkeld.
Ook in Europa hebben verschillende universiteiten zich ertoe verbonden open en niet-exclusieve licenties te verlenen (University of Cambridge, Imperial College of London,...).

Pool van geneesmiddelenoctrooien voor achtergestelde landen

Een andere aanpak, ditmaal op wereldschaal, is het opnemen van Covid-19-geneesmiddelen en diagnoses in de octrooipool van Medicines Patent Pool en Unitaid om de toegang ertoe voor ontwikkelingslanden te garanderen. Begin april 2020 heeft de WHO de oprichting van een vrijwillige octrooienpool goedgekeurd, met vrije toegang of licenties tegen redelijke voorwaarden.

Beperking van de aansprakelijkheid van de arts

Een andere benadering is die van de Amerikaanse Senator Ben Sasse, die het zogenaamde wetsvoorstel 'Facilitating Innovation to Fight Coronavirus Act' heeft ingediend. Opzet is te voorkomen dat de houders van nieuw verleende Covid-19-octrooien hun rechten laten gelden tijdens de duur van de nationale noodtoestand. In ruil daarvoor zou de looptijd van deze octrooien met 10 jaar na de standaard 20 jaar worden verlengd.

Het gaat erom de aansprakelijkheid van gezondheidswerkers die tegen het coronavirus strijden, te beperken, zodat ze de ziekte kunnen testen, behandelen of controleren zonder bang te hoeven zijn voor juridische stappen, wanneer ze:

- een medisch hulpmiddel voor een niet-goedgekeurde indicatie gebruiken of wijzigen
- zonder vergunning of buiten hun specialisme (onder bepaalde voorwaarden hun beroep uitoefenen
- tests uitvoeren of behandelingen aan een patiënt toedienen buiten de standaard gezondheidszorg.

Tools vanuit de octrooibureaus

Ook de instanties die instaan voor de IP-administratie zijn druk bezig met het uitwerken van instrumenten om al deze initiatieven te vergemakkelijken.

Het Amerikaanse Octrooibureau USPTO heeft een online platform gelanceerd, met name Patents 4 Partnerships, dat een database van gepatenteerde coronavirustechnologieën biedt die in licentie kunnen worden gegeven. Opzet is de octrooihouders die hun intellectuele-eigendomsrechten in licentie wensen te geven, in contact te brengen met particulieren en bedrijven die deze rechten naar oplossingen voor de bevolking kunnen vertalen.

De 'Patentscope Covid-19 Index' van de Wereldorganisatie voor de Intellectuele Eigendom (WIPO) laat het wetenschappers, ingenieurs, verantwoordelijken voor de volksgezondheid en het grote publiek toe om makkelijker toegang te hebben tot technologische informatie die hen kan helpen ziektes als Covid-19 beter op te sporen, te voorkomen en te behandelen.

Tot slot biedt de 'Covid-19 IP Policy Tracker' van het WIPO informatie over de maatregelen die de IP-bureaus als respons op de pandemie hebben getroffen, zoals onder meer de verlenging van de termijnen in de procedures. Bovendien volgt de tool de wettelijke en regelgevende maatregelen met betrekking tot de toegang tot de intellectuele eigendom en tot vrijwillige initiatieven in dit verband.

Auteurs

Benoit Olbrechts